

מהי "מדיניות הבידול"?

יוני 2012

מבוא

ביוני 2010 החליטה ממשלת ישראל על שינוי במדיניות הסגר האזרחי על עזה, שהייתה בתוקף מאז השתלט על הרצועה ארגון חמאס שלוש שנים קודם לכן. מאז החלטת הממשלה, הוסרו בהדרגה ההגבלות על הכנסת סחורות וחומרי גלם לרצועה, וחל גידול בתנועת אנשים דרך מעבר ארז, בעיקר של אנשי עסקים. גם הייצוא החקלאי מעזה לאירופה דרך ישראל התרחב במקצת. במקביל, פתיחת מעבר רפיח על ידי מצרים למעבר אנשים פתחה בפני תושבי עזה גישה לחו"ל.

עזה, אם כן, פתוחה היום אל העולם יותר מאשר לפני שנתיים, אך דרכה לפיתוח וליציבות כלכלית עדיין חסומה. הסיבה העיקרית לכך היא שקשריה עם הגדה המערבית וישראל – שהם בעלי החשיבות הגבוהה ביותר לחברה ולכלכלה, ואשר קטיעתם הוחרפה עם הטלת הסגר ב-2007 – עדיין נתונים תחת הגבלות תנועה גורפות. שני האיסורים העיקריים הם האיסור על שיווק סחורות מעזה בגדה ובישראל, והקריטריונים הצרים למעבר אנשים בין עזה לגדה בשני הכיוונים. בהגבלות אלה כמעט ולא חל שינוי גם לאחר שחרור גלעד שליט משביו בעזה באוקטובר 2011.

כאשר הם נשאלים על הסיבות לשמירתן של הגבלות תנועה אלה בתוקף, מסבירים גורמי הביטחון שמדובר בחלק מ"מדיניות הבידול" בין עזה לגדה, שנקבעת על ידי הדרג המדיני. מונח זה חוזר ומופיע שוב ושוב בהתבטאויות רשמיות, ונאמר רק שמטרת הבידול היא "ללחוץ על שלטון החמאס ולסייע לרשות הפלסטינית בגדה המערבית". עדיין לא ברור אם קיימת מדיניות מוגדרת וסדורה העונה לשם הזה. אם כן, מהן מטרותיה? באיזה דרג מדיני היא נקבעת? האם היא הובאה אי פעם לדיון בפורום פוליטי כזה או אחר – ממשלה, קבינט, וועדת חוץ וביטחון?

מטרתו של מסמך זה היא לספק בסיס עובדתי לדיון ענייני על "מדיניות הבידול" והשלכותיה המדיניות, הכלכליות, והביטחוניות. מאחר שלנו, כמו לשאר הציבור בישראל, לא ידועים מרכיבי מדיניות הבידול ומטרותיה, נוכל להציג אותה באמצעות פירוט המדיניות כפי שהיא מתבטאת בפועל, בצירוף ההסברים שניתנו לה על ידי גורמים רשמיים. בנוסף, נעלה מספר שאלות שלדעתנו ראויות לבחינה.

המסמך מחולק לשלושה חלקים. חלק א' עוסק בהגבלות על ייצוא סחורות, ובעיקר באיסור הגורף על שיווק סחורות מעזה בישראל ובגדה המערבית. חלק ב' עוסק בהגבלות על תנועת אנשים בין עזה לגדה, ויצביע על שני עקרונות מנחים להגבלות אלה: צמצום מספר הזכאים הפוטנציאליים למעבר, ומניעת השתקעות של תושבי עזה בגדה. חלק ג' נוגע בהשלכות הכלכליות, המדיניות והביטחוניות של "מדיניות הבידול" באמצעות אוסף ציטוטים מפי מומחים מתחומים שונים.

התמונה שמתקבלת משלושת החלקים היא של מדיניות בעלת משמעויות מרחיקות לכת, המעלה לא מעט שאלות ותהיות, ואשר אינה זוכה לתשומת לב מספקת מצד כלי התקשורת והקהילות המקצועיות שעוסקות במדיניות, ביטחון,

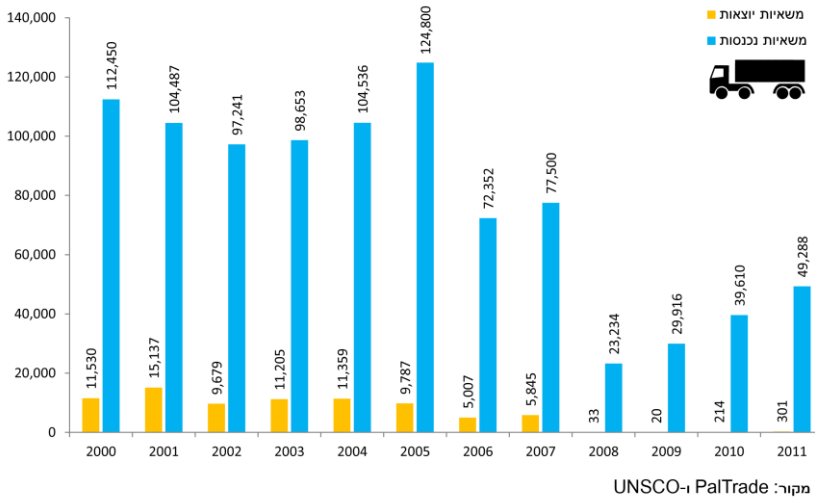
כלכלה ומשפט. אנו מקווים שמסמך זה יסייע להעמיד את "מדיניות הבידול" לבחינה עניינית ולביקורת מקצועית, ציבורית ופרלמנטרית. כל זאת אל מול חלופות שיסדירו את התנועה האזרחית בין רצועת עזה לגדה המערבית באופן שיאפשר חיים תקינים ופיתוח כלכלי לתושבי עזה תוך שמירה על האינטרסים הביטחוניים של ישראל.

העמדה המשפטית של 'גישה' היא שישראל אחראית לאפשר תנועה אזרחית בין עזה לגדה – שבהן היא הכירה פורמלית כיחידה טריטוריאלית אחת. עליה להימנע מהגבלות תנועה שאינן הכרחיות לשמירה על הביטחון, שפוגעות באופן בלתי מידתי באוכלוסייה האזרחית, או שמונעות מתושבי הרצועה את האפשרות לחיים תקינים ופיתוח כלכלי.

חלק א': בידול בתנועת סחורות

העובדות:

כלכלת הרצועה | כניסה ויציאה של משאיות נושאות סחורה

- מאז שהודק הסגר ביוני 2007 חל איסור גורף ומוחלט על שיווק סחורות מכל סוג שמקורן ברצועת עזה בגדה המערבית ובישראל. זאת למרות שעד אז, כ-85% מהסחורות שהוצאו מהרצועה שווקו באזורים אלה.

- ישראל מתירה ייצוא של תוצרת חקלאית בכמויות זניחות מעזה לאירופה במסגרת פרויקט עונתי הממומן על ידי ממשלת הולנד.

- בששת החודשים הראשונים של 2007 יצאו מעזה כ-5750 משאיות נושאות סחורה. במשך שלוש השנים הבאות – מאמצע יוני 2007 ועד יוני 2010 - יצאו כ-255 משאיות, כולן של תוצרת חקלאית בדרכה לאירופה. בעונת החורף 2010-2011, יצאו 290 משאיות.

- כמות הייצוא החקלאי המתוכננת לעונה הנוכחית עומדת על 561 משאיות בלבד.

- לטענת ישראל אושר גם ייצוא של רהיטים וטקסטיל מעזה לאירופה, למרות שאין ומעולם לא היתה שם תשתית מסחרית למוצרים כאלה מעזה. ב-22 בינואר 2012 [עברה לראשונה](#) משאית אחת עם רהיטים מעזה, דרך ישראל והגדה, לתערוכה בירדן. בפברואר ומרץ 2012 הועברו 6 משאיות עם עגבניות מעזה לסעודיה.

- כל משלוחי הסחורות שהוזכרו עד כה – לאירופה, לירדן ולסעודיה – הועברו ליעדיהם דרך נמלי הים והאוויר של ישראל אחרי שעברו בידוק תברואתי בעזה ובידוק ביטחוני מקיף במעבר כרם שלום.

- במהלך חודש מרץ 2012 [הועבר](#) משלוח של 13 משאיות של חטיפי אנרגיה על בסיס תמרים מעזה לגדה כחלק מפרויקט של תכנית המזון העולמית עבור תלמידי בתי ספר. זה היה המשלוח הראשון של סחורות מעזה לגדה מזה חמש שנים, אך לא הוכרז על כל שינוי במדיניות בעקבותיו.

- מעבר רפיח נותר סגור לתנועת סחורות בשני הכיוונים.

- האיסור על יצוא שיתק את המגזר התעשייתי ברצועה. כ-83% מהמפעלים בה מושבתים או פועלים בחצי מהתפוקה שלהם או פחות¹.

- בסוף 2011 עמד שיעור האבטלה על 30.3% לעומת 15.5% ברבעון השלישי של שנת 2000, ערב פרוץ האינתיפאדה השנייה. רמת האבטלה גבוהה במיוחד בקרב מחפשי עבודה צעירים, בשכבת הגיל 15-29, אשר עומדת על 46.5%.

- שורה של כלכלנים ישראלים ובינלאומיים קבעו שהאיסור על שיווק סחורות לישראל ולגדה המערבית הוא חסם מרכזי לפיתוח כלכלי בר קיימא ברצועת עזה. ביניהם ניתן למנות את יצחק גל², פרופ' אפרים קליימן³ ו"דו"ח של הבנק העולמי" שפורסם במרץ 2012⁴.

התייחסויות למדיניות מצד גורמים רשמיים:

1. המסמך "נוהל השתקעות תושבי איו"ש ברצ"ע" מדצמבר 2010, שהועבר לגישה' באפריל 2012, נפתח כך: "בשנת 2006 הוחלט על התווית מדיניות בידול בין איו"ש לרצ"ע, זאת לאור עליית החמאס לשלטון ברצ"ע. המדיניות הנהוגה כיום היא צמצום המעברים בין האזורים." לצד חוסר הדיקו ההיסטורי (השתלטות חמאס ארעה ב-2007), נוסח זה לא מפרט באיזה דרג הותוותה "מדיניות הבידול".

¹ לפי סקר של איחוד התעשיינים בעזה ממרץ 2011

² גל חיבר עבור מרכז פרס לשלום את הדו"ח "מעברי רצועת עזה: מדיניות ישראל בפרספקטיבה רחבה" שפורסם ב-2011

³ פרופ' קליימן היה שותף לניסוח הסכמי פריס (1994). הוא כתב מספר מאמרים על התלות של כלכלת עזה בייצוא.

⁴ Stagnation or Revival? Palestinian Economic Prospects. March 2012. Economic monitoring report to the Ad Hoc Liaison Committee

2. בנואם שנשא ב-12 במרץ 2012 [אמר שר החוץ אביגדור ליברמן](#) ש"הירי הנמשך קובר כל אפשרות שאי פעם תהיה רציפות טריטוריאלית בין עזה ליהודה ושומרון. כל עוד החמאס שולט ברצועת עזה אין שום סיכוי שאנו נסכים למעבר בטוח, או מעבר לא בטוח, מעבר עילית, מעבר תחתית או מעבר כלשהו. הפלסטינים גזרו על עצמם ניתוק שבעת הזו נראה כי ימשך לדורות."
3. בשיחה עם 'גישה' אמר רואי קליגר, מנהל יחידת הפיקוח על המעברים במשרד החקלאות, שבחודשים אוקטובר ונובמבר 2011 הותרה הוצאת תותים לשיווק בגדה המערבית על ידי משרד החקלאות והמתפ"ש.
4. בכירים במתפ"ש מסרו ל'גישה' שהאיסור על שיווק לגדה ולישראל היא החלטה פוליטית במסגרת "מדיניות הבידול". בראיון [לכתבה](#) שפורסמה ב-15.2 הודה דובר המתפ"ש שהחלטות בנוגע לייצוא מעזה לגדה הן פוליטיות, ולכן יכולות להתקבל רק במשרד ראש הממשלה.
5. [בכתבה](#) מה-18 בנובמבר 2011 על חידוש היצוא החקלאי מעזה לאירופה צוטטו "גורמים צבאיים" שהבהירו שאין כל כוונה להתיר ייצוא מרצועת עזה לישראל, במסגרת "בידול מהסוחרים בגדה המערבית, להם מותר למכור לישראל".
6. [בעדותו של האלוף דנגוט](#) בפני וועדת טירקל ב-31 באוגוסט 2010, הוא אמר: "בידול עזה מאיו"ש היא תפישה חשובה ביותר ביטחונית. יש לה נסיבות מבוססות מוכחות וגם אני אשמח לפרט על זה יותר בהמשך". הוא לא מפרט על זה בהמשך העדות. [במצגת של המתפ"ש](#) (פאוארפוינט, שקופית 2) בפני הוועדה מתוארת המדיניות כצורך "ביטחוני-מדיני".
7. הסבר נוסף שניתן למדיניות במסגרת שיחות בין גורמים במתפ"ש לנציגים מארגונים בינלאומיים הוא העובדה שהמנהרות בין עזה למצרים מהוות למעשה פריצה של מעטפת המכס המשותפת לישראל לעזה ולגדה. לצד שאלות מיסוי שהדבר מעלה, מתעורר קושי לפקח על תקנים וסטנדרטים של בטיחות, תברואה, וטרינריה, וכד'. יש לציין שבראיון ל'גישה' קבע פרופ' קליימן, ממנסחי הסכם פריז, שגם במציאות הנוכחית ניתן לגבש פתרונות שיתגברו על בעיות של מיסוי ותקינה ויאפשרו שיווק של סחורות מעזה בישראל ובגדה⁵.

שאלות:

1. במעבר כרם שלום מוקם, בהשקעה של עשרות מיליוני שקלים⁶, מנגנון שמטרתו לאפשר ייצוא של סחורות מעזה לאירופה דרך ישראל, וכולל בדיקות ביטחוניות ופיטו-סניטריות מקיפות. לאור פוטנציאל הייצוא לישראל ולגדה וחשיבותו להתאוששות כלכלית ברצועה, האם אין מקום לנצל את אותו מנגנון כדי לאפשר שיווק סחורות נרחב ורווחי יותר גם לישראל ולגדה?
2. אם ניתן אישור והוגדרו התנאים להעברת סחורה מעזה לגדה באופן חד פעמי במסגרת פרויקט של האו"ם, מדוע לא תנחה הממשלה את הצבא לאפשר העברות דומות גם לצרכי מסחר?

⁵ בראיון ל'גישה' (שעיקריו יתפרסמו בדו"ח ב-2012) קבע פרופ' קליימן שגם בתנאים הנוכחיים קיימים פתרונות לבעיות התקינה והפיקוח הפיטו-סניטרי שיאפשרו שיווק סחורות מעזה בישראל ובגדה. הוכחה ברורה לכך היא התוצרת החקלאית שמיוצאת לאירופה דרך ישראל אחרי שהיא נבדקה ואושרה כעומדת בכל הסטנדרטים הישראליים. הוכחה נוספת לאפשרות של שיווק הסחורות לישראל ניתנה לקראת חג סוכות השנה (2011), כאשר מחסור לא צפוי בלולבים הביא את מערכת הביטחון לאשר באופן בהול [הכנסה של לולבים](#) מרצועת עזה לישראל (שלא יצאה לפועל בסופו של דבר). כמו כן, ידוע ל'גישה' שתעשיינים מעזה התחייבו לספק תעודות שיבטיחו כי חומרי הגלם הגיעו רק מישראל ולא מהמנהרות (certificate of origin), כדי שיינתן להם לייצא סחורות, אך הדבר לא הביא להקלה באיסור.

⁶ מאה מיליון שקלים, לפי כתבתם של עמוס הראל ואבי יששכרוף מ-7.10.2011. <http://www.haaretz.co.il/magazine/1.1517414>

3. בהחלטת הקבינט המדיני-ביטחוני מה-20 ביוני 2010 נכתב שככל שיהיה צורך ישראל "תיפתח מעברים יבשתיים נוספים, ובלבד שקודם לכן יתמלאו כל דרישותיה הביטחוניות". מאז, נסגר מעבר קרני – המעבר הכי קרוב לעיר עזה והערוץ העיקרי למעבר סחורות בעבר – וכל הסחורות היוצאות והנכנסות מועברות דרך מעבר כרם שלום המרוחק. מה עשויות להיות אותן דרישות שקיומן יאפשר פתיחת מעברים נוספים?

חלק ב': בידול בתנועת אנשים

העובדות:

- הקריטריונים לתנועת אנשים בין רצועת עזה לישראל ולגדה המערבית מפורטים במסמך שפורסם השנה ונגיש באתר המתפ"ש (PDF): http://www.cogat.idf.il/Sip_Storage/FILES/3/2533.pdf
- ברבעון הראשון של 2012 נרשמו כל חודש למעלה מ-3000 כניסות של פלסטינים מעזה דרך מעבר ארז לישראל, לרבות לצורך מעבר לגדה המערבית. יותר מחצי מהם של אנשי עסקים, והשאר בעיקר של חולים ומלוויהם שעשו את דרכם לטיפול רפואי בישראל או בגדה המערבית.
- לפני פרוץ האינתיפאדה השנייה, בין יולי לספטמבר 2000, עמד הממוצע החודשי על למעלה מחצי מיליון כניסות של פלסטינים מעזה לישראל. בשנת 2003, כשהאלימות היתה עדיין בשיאה ורקטות כבר נורו מרצועת עזה, עדיין נכנסו לישראל מעזה בממוצע כל חודש כ-7000 פועלים, בנוסף לשאר הקטגוריות.
- מאז שנת 2000 חל איסור מוחלט על מעבר אנשים בין עזה לגדה לצורך השכלה גבוהה. בשנת 2007 בג"ץ דן במעבר סטודנטים מעזה לגדה והמליץ למדינה לשקול הקמת "ועדת חריגים" או מנגנון אחר דומה, שיעסוק פרטנית במקרים שלפותרונם עשויות להיוודע השלכות אנושיות חיוביות". למיטב ידיעתנו, עד כה לא הוקם מנגנון כזה.
- משילוב של הקריטריונים עם הניסיון שנצבר מהפעילות המתמשכת של 'גישה' בנושא, מתקבלת תמונה לפיה ההגבלות על תנועת אנשים מרצועת עזה לגדה המערבית נקבעות על פי שני עקרונות יסודיים:
  - **צמצום מספר הזכאים למעבר.**
דוגמאות:
    - מותר לצאת לניחום אבלים של קרוב מדרגה ראשונה המתאבל על קרוב מדרגה ראשונה בלבד.
    - מותר לצאת כדי לבקר קרוב משפחה מדרגה ראשונה החולה במחלה קשה (ילדים כן, נכדים לא).
    - מותרות שבעים יציאות ביום של סוחרים בכירים – לבעלות ובעלי עסקים בינוניים אסור.
    - מותר למכסה מוגבלת של נוצרים לעבור לישראל ולגדה למטרות פולחן בחגים – למוסלמים אסור.

- מותר לחברי נבחרת הכדורגל לצאת לאימונים ותחרויות – מעבר סטודנטים אסור.

• **מניעת השתקעות של תושבי עזה בגדה.**

דוגמאות:

- מותר לצאת לחתונה של קרוב משפחה מדרגה ראשונה, אבל לא לצורך אירוסין עם תושב/ת הגדה.
- מותר לעבור בישראל ובגדה המערבית כדי להגיע ללימודים בחו"ל דרך מעבר אלנבי – אבל לא כדי להגיע ללימודים בגדה.
- מותר לצעירים רווקים מעזה להשתתף בחתונה בגדה – אסור לצעירים רווקים מעזה להשתתף בתחרות בינלאומית בחסות חברת מיקרוסופט שמתקיימת בגדה.
- מעבר לצורך העתקת מקום מגורים [אסור](#) כמעט לחלוטין.

- חשוב לציין שכל ההגבלות תקפות גם לכניסה של תושבי עזה לגדה המערבית מירדן, דרך גשר אלנבי, ללא מעבר דרך שטח ישראל.

נאסר עליהם לנוע בין עזה לגדה המערבית	רשאים לנוע בין עזה לגדה המערבית
השתתפות בניחום אבלים כאשר קרוב משפחה מדרגה ראשונה מתאבל על מותו של קרוב משפחה מדרגה ראשונה (לדוגמא, אדם לא יכול לבקר את אחיו ששכל בן)	השתתפות בניחום אבלים כאשר הנפטר הוא קרוב משפחה מדרגה ראשונה (כלומר, ביקור קרובים כאשר צאצא נפטר)
סטודנטים שנרשמו ללימודים באוניברסיטאות פלסטיניות בגדה	סטודנטים בדרכם ללימודים באוניברסיטאות בחו"ל ורק במקרים מיוחדים
משוררים	כדורגלנים
מוסלמים שמעוניינים לבקר מקומות קדושים בזמן החגים	נוצרים המעוניינים לבקר מקומות קדושים בזמן החגים
סוחרים קטנים (ובהם נשים) שמעוניינים לצאת להשתלמויות מקצועיות (לדוגמא: ספריות)	סוחרים בכירים (גברים) שנוסעים לפגישות עסקים
יתומים שמעוניינים לחיות עם ההורה היחיד שנותר להם בגדה, במקרה שיש להם קרוב משפחה בעזה שיכול לטפל בהם	יתומים שמעוניינים לחיות עם ההורה היחיד שנותר להם בגדה, במקרה שאין קרוב משפחה בעזה שיכול לטפל בהם

- המדיניות מיועדת לא רק למנוע מפלסטינים לעבור מעזה לגדה אלא גם לעודד או להכריח פלסטינים בגדה לעבור לרצועת עזה, בין היתר על ידי הרחקתם לעזה בעל כורחם, איסור על איחוד משפחות בגדה אך התרת מעבר חד-כיווני של בני המשפחה

הפרודים מהגדה לרצועת עזה ומתן אפשרות לשנות את המען בתעודת הזהות לרצועת עזה מהגדה אך לא מעזה לגדה. פרטים נוספים [בדף מידע](#) של ארגון גישה משנת 2009.

- לפי [פרסום של המתפ"ש](#), בפגישה שנערכה עם סוחרים פלסטינים מעזה ב-29.12.2011, אישר האלוף דנגוט "להרחיב את מכסת הסוחרים ואף ... לבחון את אישור יציאתם של נלווים לאנשי העסקים בראש ובראשונה בני משפחה מקרבה ראשונה אשר מהווים ויהוו בעתיד דור העתיד של אנשי העסקים ועמוד השדרה המרכזי של כלכלת עזה".

התייחסויות למדיניות מצד גורמים רשמיים:

- בתשובותיה לעתירות של 'גישה' [בנושא מעבר סטודנטים](#) מעזה לגדה, חזרה וטענה המדינה כי אלה מהווים אוכלוסייה בעלת "פרופיל סיכון גבוה", וכי האוניברסיטאות בגדה מהוות "חממות לגידול מפגעים" שעשויות להסית לדבר עבירה גם סטודנטים שבאו בשעריהן תמימים.
- בדברים [שצוטטו ב"הארץ"](#), שילב דובר של מערכת הביטחון בין החשש הביטחוני מפני סטודנטים לחשש מפני השתקעות. הוא הסביר ש"סטודנטים בכל העולם הם מהסוג המרדן", והוסיף ש"אוניברסיטאות בכל העולם הן הרי חממה להיכרויות, התאהבויות ואף נישואים".
- בתגובה מיום 18 בדצמבר 2011 לעתירה של 'גישה', [כתבה המדינה](#): "המדיניות הנוהגת כיום בכל הנוגע לכניסת תושבי עזה לאיו"ש הינה מדיניות בידול בין האזורים, המבוססת על טעמים ביטחוניים והמצמצמת את המקרים המאושרים לכניסה לאיו"ש למקרים הומניטריים וחריגים בלבד (הדגשה במקור)... הרציונל העומד בבסיס מדיניות זו נשען על טעמים ביטחוניים כלליים הנוגעים לקשרי משפחה, יכולות להעברת מידע ואמצעים לגורמים עוינים, וניצול הזיקות בין תושבי שני האזורים".
- בשיח הביטחוני העכשווי רווחת הטענה שמאז השתלטות חמאס על הרצועה ב-2007 ירדה באופן משמעותי איכות הכיסוי המודיעיני שיש לישראל ברצועה, ואתה ירדה גם מידת היעילות של בדיקות ביטחוניות פרטניות. כמו כן, נפילת המשטר במצרים, אי הודאות לגבי עתיד היחסים המדיניים והביטחוניים בינה לבין ישראל, והירידה ביכולת השליטה של רשויות הביטחון המצריות בחצי-האי סיני, מגבירים את האיום הפוטנציאלי הכללי הנובע מרצועת עזה.

שאלות:

1. מה המשקל שניתן לשיתוף הפעולה הביטחוני ההדוק עם מנגנוני הרש"פ בגדה בבחינת מידת הסיכון שמיחסת להשתקעות של תושב עזה בגדה?
2. האם קיימת סיבה ביטחונית לא להיענות להמלצת בג"ץ מ-2007 לכונן מנגנון שיבחן מקרים פרטניים של סטודנטים לפי ה"השלכות האנושיות החיוביות" שצפויות לנבוע מהגיל, המגדר, והתואר הנלמד?
3. האם קיימת מניעה ביטחונית מהפעלה מחדש של 'מעבר בטוח', במתכונת שתאפשר מעבר של אנשים בין עזה לגדה תוך צמצום מידת הסיכון הביטחוני בישראל?⁷
4. האם אותן בדיקות ביטחוניות שמספקות בעיני מערכת הביטחון לצורך מעבר אנשים לביקורים מוגבלים בזמן, לא יכולות להספיק גם כדי לצמצם במידה מספקת את הסיכון במעבר אנשים לתקופות ארוכות יותר? (להזכיר, היום נרשמות כמעט 3000 כניסות לישראל מעזה כל חודש, בעוד שבמהלך 11 השנים האחרונות עברו רק 3 סטודנטים מעזה לגדה).

⁷ פותחו מספר הצעות מפורטות למעבר שכזה, בהן [ההצעה של קבוצת AIX](#) (PDF), [פרויקט ה-ARC](#) של RAND Corporation, ואחרות.

5. מדוע הגדלה של מכסת הסוחרים תיועד "בראש ובראשונה", כדברי המתפ"ש, לבני משפחה של סוחרים מאושרי יציאה לישראל, ולא תינתן לפי שיקולי תועלת לכלכלה ולחברה של עזה? האם אין מקום לנצל את הרחבת נפח העוברים כדי לסייע לקידומן של נשים – דבר שכבר הוכח במקומות רבים כבעל השפעה חיובית על פיתוח הכלכלה והדמוקרטיה?

חלק ג': השלכות מדיניות הבידול

פגיעה בחיי משפחה, בחינוך ובבריאות

למרות הנתק, שהלך והעמיק במהלך שני העשורים האחרונים, בין הפלסטינים שחיים בשני האזורים עדיין קיימים אינספור קשרי משפחה, חברויות, שיתופי פעולה עסקיים, יוזמות חינוכיות, התארגנויות משותפות בחברה האזרחית, ופעילויות דתיות ותרבותיות. כל אלה נפגעים בצורה אנושה כתוצאה מהגבלות התנועה שמטילה ישראל, כמו גם מהפילוג הפוליטי הפנימי מאז יוני 2007. גם התפקוד של מערכות שלטוניות שהוקמו עבור הרצועה והגדה - בעיקר מערכות הבריאות והחינוך – נפגע מאותן סיבות.

השלכות כלכליות

כפי שקבעו מומחים לנושא, לכלכלה קטנה כמו זו של רצועת עזה - שאין בה אוצרות טבע וכוח הקניה בה זעום – אין סיכוי להשיג פיתוח כלכלי יציב וארוך-טווח ללא ייצוא משמעותי של סחורות. השווקים היחידים שזמינים לתוצרת מעזה בטווח של השנים הקרובות הם ישראל והגדה המערבית. לכן, האיסור לשווק בהן סחורות (שמוטל במקביל להיתר להעביר דרכן סחורות) חוסם את אפשרויות הפיתוח של המגזרים היצרניים ברצועה, ובתוך כך מחזק [מעמד חדש של אנשי עסקים](#) הניזונים מכלכלת המנהרות ומכספי תרומות. [דו"ח של מרכז סבן](#) שפורסם ביולי 2011 קבע ש:

"cutting trade and investment – meant to punish Hamas – has also hurt the small Gazan middle class and others who would otherwise have the resources to stand up to groups like Hamas."

"The blockade has crushed Gaza's commercial class and has increased the population's dependence on the Hamas-controlled government. As a result, Hamas's power has grown, particularly in relation to that of its rivals who have few economic assets"⁸

השלכות ביטחוניות

מהתבטאויות של אנשי ביטחון בהווה ובעבר ניתן ללמוד שלמניעת הפיתוח הכלכלי, חיזוק המונופול של השלטון בעזה על הפעילות הכלכלית ומקורות הפרנסה, וחסימת אפשרויות ליזמות עסקית ולרכישת השכלה עבור צעירי עזה יש לדעתם השלכות ביטחוניות משמעותיות עבור ישראל, הן בטווח הקצר והן בטווח הארוך.

בדו"ח רשמי שפורסם השנה צוטטו נציגי מערכת הביטחון בקביעתם ש"ככל שחלקים נרחבים יותר באוכלוסייה הפלסטינית שרויים בחוסר מעש, כך גדלה ההשפעה של תנועות איסלמיות קיצוניות...על החברה הפלסטינית. פנייה

⁸ http://www.brookings.edu/papers/2011/07_gaza_borders_byman.aspx

לאיסלם הקיצוני הנובעת משיעורי אבטלה גבוהים ומעוני מגדילה את יכולתם של ארגוני הטרור השונים לפעול מתוך האוכלוסייה האזרחית ומגדילה ואת מספר הפרטים הזמינים ונכונים להשתתף בפעילות עוינת⁹.

לאחרונה כתב מי שהיה ראש מחלקת תורת לחימה במטה הכללי, אל"מ יובל בזק, אודות החשיבות האסטרטגית שיש להימנעות מפעולות גורפות כנגד הכלכלה האזרחית בעת סכסוך: "על צה"ל להימנע מפגיעה בתשתיות אזרחיות חיוניות שאין להן קשר ישיר עם יכולות הלחימה של האויב. ניסיון ללחוץ על אזרחים שיפעילו לחץ על ממשלותיהם כדי שהן יפעילו לחץ על ארגונים, לא רק שאינו מביא לקידום מטרות המלחמה, אלא שהוא יוצר עילה להאשמת ישראל בגרימת משבר הומניטארי. יתר על כן, צה"ל צריך לדאוג לייצב מהר ככל הניתן את המערכת האזרחית ולפעול בשיתוף מלא עם הארגונים ההומניטאריים המקומיים"¹⁰

השלכות מדיניות

לפי העמדה המשפטית של 'גישה', מדיניות הבידול אינה עומדת בכללי המשפט הבינלאומי¹¹. בכל הנוגע לתנועה בין עזה לגדה, היא ממשיכה את מדיניות הסגר האזרחי שנקבעה בתקופת ממשלת אולמרט, ושלגבי חוסר היעילות שלה והנזק שהיא הסבה לישראל [שורר קונצנזוס](#) בקרב מומחי ביטחון, פרשנים, ופוליטיקאים ישראלים¹². נייר זה נכתב בתקופה שבה עתידו של תהליך הפיוס הפנים-פלסטיני בין פתח לחמאס אינו ברור. עם זאת, אפשר כבר להניח שככל שיתקדם המשא ומתן בין הארגונים, מדיניות ישראלית שתיתפש כניסיון מכוון ושיטתי לנתק בין תושבי עזה לתושבי הגדה ולשמר את הפילוג הפנים-פלסטיני צפויה לגרור ביקורת בינלאומית גוברת ולפגוע משמעותית במידת האמינות, הנמוכה גם כך, של ההצהרות בדבר מחויבותה של הממשלה והעומד בראשה לאופק מדיני של "שתי מדינות".

נספח 1:

מקבץ הצהרות מאז יוני 2010 של גורמי ממשלה וצבא בנוגע למדיניות כלפי רצועת עזה

- "החלטת הקבינט מסירה את הסגר האזרחי על עזה ומהדקת את הסגר הביטחוני" - נתניהו בוועדת חוץ ובטחון, 1.06.2010.
- "אנחנו מחויבים ליצור הבדלה בין האוכלוסייה לגורמי הטרור" - מתפ"ש, 10.04.2011.
- "מרכיבי המדיניות האזרחית מול רצועת עזה נוגעים למסחר, ייצוא חקלאי, פרויקטי תשתיות, חינוך, בריאות, מים, חשמל ותנועות אנשים- מרכיבים שהם חלק בלתי נפרד וחשוב מאוד מקיום מרקם החיים בעזה, מרכיבים אלה מבטאים את המדיניות המבדילה בין האוכלוסייה האזרחית לבין ארגון הטרור חמאס. לא מדובר רק בפעילות הומניטארית ובהעברת חולים כפי שנהוג לחשוב", אתר המתפ"ש, 1.12.2011.

⁹ מתוך דו"ח של "הוועדה להסדרה, פיקוח ואכיפה של עבודת עובדים פלסטינים בישראל" בראשות המשנה לנגיד בנק ישראל ד"ר צבי אקשטיין, שהוגש ביולי 2011 לראש הממשלה.

¹⁰ [http://www.inss.org.il/upload/\(FILE\)1322901869.pdf](http://www.inss.org.il/upload/(FILE)1322901869.pdf)

¹¹ לעמדת 'גישה' בדבר החובות של ישראל כלפי רצועת עזה לפי המשפט הבינלאומי, ראו את נייר העמדה "מדד השליטה:

אחריותה המתמשכת של ישראל ברצועת עזה" http://www.gisha.org/item.asp?lang_id=he&p_id=1443

¹² ראו מקבץ ציטוטים בגלריית הפרויקט "עושים UNDO לסגר" בדף הפייסבוק ובאתר האינטרנט של 'גישה'

- "להרחיב את היקף הפעילות במעברים היבשתיים הפעילים כיום, על מנת להגדיל משמעותית את נפח הסחורות שיעברו בהם וכדי להרחיב את הפעילות הכלכלית." - הודעת ועדת השרים לענייני בטחון לאומי, 20.06.2010.
- "אני חשבתי... שלא נוכל להשיג את הפלת החמאס דרך מצור... ולכן חשבתי שזה לא יכול להצליח ולצערני זה גם לא הצליח" - השר דן מרידור, 'פגוש את העיתונות', 30.04.2011.
- "דרך אחת להגביר את היציבות זה להמשיך במדיניות שאנחנו נוקטים זה שנתיים – לקדם את הפיתוח הכלכלי והצמיחה הכלכלית אצל הפלסטינים. זה טוב להם, זה טוב לנו. יש פה שורה של צעדים שמקדמים את היעד הזה." – נתניהו, 04.02.2011.
- "ועדת השרים לביטחון אישרה היום הקלות נוספות שיאפשרו הרחבת יצוא סחורות משטח רצועת עזה." - החלטת ממשלה, 08.12.2010.
- "6 Agricultural exports have been expanded and exports of furniture and textiles to international markets have been approved. **Now the Gazans must develop their export markets abroad.**" Report of the Government of Israel to the Ad Hoc Liaison Committee, 15.09.2011 (emphasis added)